

Advies voor richtlijnen
voor het milieueffectrapport
Streekplanuitwerking
"Blauwe Stad" Groningen

16 september 1997

ISBN 90-421 0235 7
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

commissie voor de milieueffectrapportage

Aan Gedeputeerde Staten
der provincie Groningen
Milieuzorg en Toezicht
Postbus 630
9700 AP GRONINGEN

uw kenmerk
97/06269c,RMT

uw brief
d.d. 1 mei 1997

ons kenmerk
U650-97\Ts\vD\eh\877-
42

onderwerp
Advies voor richtlijnen MER Streekplan-
uitwerking "Blauwe Stad" Groningen

doorkiesnr.
(030) 234 76 26

Utrecht,
16 september 1997

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de streekplanuitwerking "Blauwe Stad" Groningen. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

ir. M.M.U. van Dis
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Streekplanuitwerking
"Blauwe Stad" Groningen

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Streekplanuitwerking "Blauwe Stad" Groningen

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport over
de streekplanuitwerking "Blauwe Stad" Groningen,

uitgebracht aan Gedeputeerde Staten der provincie Groningen door de Commissie voor de
milieueffectrapportage; namens deze,

de werkgroep m.e.r. Streekplanuitwerking "Blauwe stad" Groningen

de secretaris

drs. V.C.F. Tersteeg

de voorzitter

ir. M.M.U. van Dis

Utrecht, 16 september 1997

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
	1
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	3
2. Probleemstelling, doel en besluitvorming	4
2.1 Probleemstelling	4
2.2 Doel	4
2.3 Besluitvorming	5
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	6
3.1 Algemeen	6
3.2 Voorgenomen activiteit	7
3.2.1 Nulalternatief	10
3.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief	10
4. Bestaande milieutoestand en milieugevolgen	11
4.1 Bodem	12
4.2 Water	13
4.2.1 Waterkwantiteit	13
4.2.2 Waterkwaliteit	13
4.3 Natuur	14
4.4 Landschap	14
4.5 Woon- en leefmilieu	14
4.6 Duurzaamheidsaspecten	15
5. Vergelijking van alternatieven	15
6. Leemten in informatie	16
7. Evaluatieprogramma	16
8. Vorm en presentatie	16
9. Samenvatting van het MER	17

Bijlagen

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 1 mei 1997, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 84 d.d. 2 mei 1997
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen hebben het voornemen in het kader van de Streekplanuitwerking "Blauwe Stad" een nieuw merengebied met woon-, natuur- en recreatiefuncties te realiseren.

De startnotitie gaat ervan uit dat met de realisering van de "Blauwe Stad" de leefbaarheid van het plangebied in Oldambt wordt vergroot. Teneinde te kunnen toetsen of de voorgenoemde activiteit een duurzame oplossing zal bieden voor de gesignaleerde problemen, dient het begrip leefbaarheid te worden uitgewerkt en geoperationaliseerd.

De Commissie adviseert de algemene probleem- en doelstelling te vertalen naar visies/functies voor/van het gebied. Van belang bij de formulering en onderbouwing van de doelen van het project is ook dat milieudoelen (zoals duurzaamheid, natuur-doeltypen en waterhuishouding) hierin doorklinken. Vervolgens kunnen de landschappelijke verschijningsvormen en activiteiten/voorzieningen worden bepaald.

Om te komen tot een goed afwegingskader adviseert de Commissie alternatieven en varianten af te bakenen en te motiveren op basis van functietoedelingen in de deelgebieden (zoneringen). Bij de functietoekenning moet een onderscheid worden gemaakt tussen hoofd- en nevenfuncties.

Hierbij is tevens van belang om vast te stellen wanneer functies elkaar kunnen versterken of uitsluiten. Daarom is het noodzakelijk aan te geven aan welke (ruimtelijke en milieu) voorwaarden de verschillende onderdelen moeten voldoen, uitgaande van de vooraf gemotiveerde functie.

Voor de in de startnotitie genoemde onderdelen van het voornemen zal in het MER duidelijk gemaakt moeten worden:

- welke elementen bij de inrichting van het gebied gelden als 'harde' randvoorwaarden, dat wil zeggen die elementen die niet gewijzigd kunnen worden; wat is de begrenzing en de benodigde oppervlakte per element;
- welke elementen als (variabele) bouwstenen kunnen worden gebruikt bij het selecteren en afbakenen van alternatieven en varianten;
- welke relaties bestaan tussen de onderscheiden onderdelen, welke onderdelen hebben een versterkende invloed op elkaar en welke onderdelen zijn conflicterend?

Naar de mening van de Commissie is een gedegen beschrijving van het nulalternatief van belang teneinde de milieugevolgen en de duurzaamheid van de voorgenoemde ingrepen op waarde te kunnen schatten.

Daarnaast acht de Commissie het van belang dat aandacht besteed wordt aan de fasering van de ingreep zowel in tijd als in de zin dat niet de gehele omvang van het project wordt gerealiseerd.

In relatie hiermee is het ook van belang aan te geven op welke wijze de verschillende publieke en private verantwoordelijkheden zullen worden georganiseerd.

1. INLEIDING

Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen hebben het voornemen in het kader van de Streekplanuitwerking "Blauwe Stad" een nieuw merengebied met woon-, natuur- en recreatiefuncties te realiseren. De Streekplanuitwerking wordt door de provincie in samenwerking met de Stichting "Blauwe stad" en de gemeenten Reiderland, Scheemda en Winschoten opgesteld. Deze streekplanuitwerking vormt de basis voor het door de betrokken gemeenten op te stellen (intergemeentelijk) bestemmingsplan.

Het voornemen betreft het realiseren van nieuwe woon-, werk- en recreatiemilieus en verbeteren van de kwaliteit van het bestaande stedelijke gebied. Omdat het voornemen de aanleg van een waterbekken van circa 800 hectare bevat moet ter voorbereiding van de streekplanuitwerking een milieueffectrapportage worden doorlopen. Omdat het voornemen met elkaar samenhangende activiteiten bevat is gekozen voor de opstelling van een integraal MER. Als bevoegd gezag in deze procedure treden Provinciale Staten van de provincie Groningen op.

Bij brief van 1 mei 1997^{1]} is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het milieueffectrapport. De m.e.r. -procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Staatscourant van 2 mei 1997 en in de regionale huis-aan-huis bladen^{2]}.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.^{3]}. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de adviezen, commentaren en opmerkingen^{4]}, die zij in afschrift van het bevoegd gezag heeft ontvangen.

1 Zie bijlage 1.

2 Zie bijlage 2.

3 De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

4 Bijlage 4 geeft een lijst van deze reacties.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de W:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de W:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

2.1 Probleemstelling

In de probleemstelling moet worden beschreven voor welke (bestaande en/of toekomstige) knelpunten het voornemen een oplossing moet bieden. De aanleiding en de ontwikkelingen die tot het initiatief hebben geleid moeten worden beschreven.

De startnotitie gaat ervan uit dat met de realisering van de "Blauwe Stad" de leefbaarheid van het plangebied in Oldambt wordt vergroot. Er wordt aangegeven dat in het projectgebied een scala aan problemen optreden welke elkaar versterken. Deze problemen tezamen worden omschreven als het onder druk komen staan van de leefbaarheid van het platteland. Teneinde te kunnen toetsen of de voorgenomen activiteit een duurzame oplossing zal bieden voor de gesignaleerde problemen, dient het begrip leefbaarheid nader te worden uitgewerkt en geoperationaliseerd.

In het MER dient tevens te worden aangegeven in welke mate het voornemen een oplossing biedt voor de leefbaarheidsproblemen van Oldambt.

2.2 Doel

Uit de probleemstelling moet een concrete en duidelijke omschrijving van het doel (of de doelen) worden afgeleid. Daarbij moeten ook de doelen ten aanzien van milieubescherming en -verbetering worden aangegeven. Doelen moeten zodanig worden beschreven, dat ze kunnen dienen voor de afbakening van te beschrijven alternatieven.

Van belang is vooral aan te geven welke hoofddoelen zijn en welke neven-doelen. Voor de hoofddoelen dient de relatie te worden aangegeven met de operationalisatie van het begrip leefbaarheid in de probleemstelling. Voor de neven-doelen dient duidelijk te worden welk beleid of genomen besluiten hiervoor de aanleiding zijn (bijvoorbeeld ontwikkelen Ecologische Hoofdstructuur, bos, recreatie) en welk ambitieniveau de initiatiefnemer wenst te hanteren (duurzaamheid, natuurdoeltypen en waterhuishouding).

Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet aangegeven worden welke ruimte de gestelde doelen en functies laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu. De Commissie adviseert om een duidelijke prioritering van de doelen aan te geven.

2.3

Besluitvorming

Het MER wordt opgesteld ten behoeve van de vaststelling van de streekplanuitwerking "Blauwe stad". Op dat niveau van ruimtelijke planning is het van belang de bandbreedte van gewenste ruimtelijke ontwikkelingen te bepalen. Dit gebeurt over het algemeen in termen van functies van een gebied, waarbij wordt aangegeven welke ontwikkelingen noodzakelijk/gewenst worden gevonden en wil stimuleren en welke ontwikkelingen men wil uitsluiten.

Een beschrijving van de voorgeschiedenis en reeds genomen besluiten over het voornemen is hierbij van belang. Aangegeven dient te worden op welke wijze het initiatief aansluit bij c.q. volgt uit het rijksbeleid en het provinciaal beleid. Aangegeven moet worden of er in (de omgeving van) het studiegebied gebieden liggen, die op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen (bijvoorbeeld: milieubeschermingsgebieden of door gaswinning). Daarnaast dienen eventuele randvoorwaarden en uitgangspunten te worden vermeld (ruimtelijke beperkingen, tegengaan verdroging en dergelijke). Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Naast de in de startnotitie genoemde nota's is het van belang om aandacht te besteden aan:

- EHS-visie Huningaland ⁵];
- Nota toeristisch Groningen op weg naar 2000;
- rapport 'De otter weer op pad'.

De consequenties van bovenstaand voor de ontwikkeling van alternatieven moet eveneens worden aangegeven.

De procedure voor en het tijdpad van de vaststelling van de streekplanuitwerking "Blauwe stad" dient te worden aangegeven, alsmede de adviesorganen en instanties welke daarbij formeel of informeel zijn betrokken. Tevens dienen de besluiten te worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren (vastlegging in bestemmingsplannen, peilbesluiten, beheermaatregelen et cetera). Daarnaast adviseert de Commissie na te gaan of hier sprake is van een m.e.r.-plichtige activiteit in-gevolge artikel 3 van de Ontgrondingenwet.

Vanwege de impact van de ingreep op het gebied is het van belang om aan te geven op welke wijze de verschillende publieke en private verantwoordelijkheden van gemeenten, provincie, de Stichting Blauwe Stad (of haar rechtsopvolger), projectontwikkelaars zullen worden georganiseerd gedurende aanleg-, inrichting- en de beheerfase van het project. Dit is ook van belang wanneer het project niet in zijn gehele omvang wordt gerealiseerd.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteiten en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. In de startnotitie is in algemene zin de probleemstelling en het doel (leefbaarheid Oldambt) verwoord, zijn de voorgenomen activiteiten vermeld en is de beoogde resultante in een kaartbeeld geschetst. Om in het integrale MER en de streekplanuitwerking de relatie tussen doel(en) en activiteiten en de milieueffecten overzichtelijk te presenteren is het raadzaam een beperkt aantal alternatieven te construeren. Om te komen tot een goed afwegingskader adviseert de Commissie alternatieven te ontwikkelen op basis van verschillen in functietoedelingen in de deelgebieden (zoneringen) alsmede visies op de ontwikkeling van functies. Bij de functietoekenning moet een onderscheid worden gemaakt tussen hoofd- en nevenfuncties. Ook kunnen aan deelgebieden verschillende functies worden toegekend.

Hierbij is het van belang dat functies elkaar kunnen versterken of uitsluiten. Daarom is het noodzakelijk naast een functietoedeling tevens een visie te geven op de karakteristieken van de verschillende functies.

Hiertoe is het nuttig onderscheid te maken in:

- functietoekenningen (bestemmingen); op meer schaalniveaus te definiëren;
- toekomstige ruimtelijke (topografische) verschijningsvormen (water, bebouwing, bos, moeras, natuur) ⁶;
- activiteiten en voorzieningen.

Met name de zonering van de diverse functies die aan het gebied worden toegekend kan aanleiding geven tot het onderscheiden van alternatieven. De Commissie adviseert de algemene probleem- en doelstelling te vertalen naar visies/functies voor/van het gebied. Van belang bij de formulering en de onderbouwing van de doelen van het project is ook dat milieudoelen (zoals duurzaamheid, natuurdoeltypen en waterhuishouding) hierin doorklinken. Vervolgens kunnen de landschappelijke verschijningsvormen (landschapsecologische expressie) en activiteiten/voorzieningen worden bepaald.

6 Zie ook de inspraakreactie van de Milieufederatie Groningen en Stichting Het Groninger Landschap.

Om voor de besluitvorming zinvolle, reële varianten en alternatieven te ontwikkelen is het nuttig in het MER verschillende invullingen van het gebied met (zoneringen van) ruimtegebruiksvormen (functies) in beeld te brengen. Met name varianten met betrekking tot het watergebruik kunnen leiden tot aanzienlijke verschillen in gebruik en inrichting van het gebied. Te denken valt hierbij aan verschillende functies van het meer in de waterhuishouding van het Oldambt (met peilfluctuatie kan 'gebiedseigen' water worden opgeslagen dat kan worden gebruikt in de watervoorziening van omringende landbouwgebieden, zodat er minder gebiedsvreemd (IJsselmeer)water naar het Oldambt hoeft te worden aangevoerd).

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Het kan zinvol zijn om deze beschrijving te baseren op deelactiviteiten. Daarbij dient eveneens aandacht te worden besteed aan neven- en vervolgactiviteiten. Ook bij het zoeken naar alternatieven kan het zinvol zijn uit te gaan van een analyse van de voorgenomen activiteit in deelactiviteiten. Verder verdient het aanbeveling om onderscheid te maken tussen activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (inrichting-/aanleg) en in de gebruiksfase (gebruik en beheer).

De keuze van de alternatieven moet worden gemotiveerd evenals de selectie van het voorkeursalternatief. In het MER zijn vooral de milieuarargumenten voor deze keuze van belang. Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven. De alternatieven moeten onderscheidend zijn.

De alternatieven zullen gericht zijn op het bereiken van de onder paragraaf 2.2 beschreven doelen. De Commissie adviseert in elk geval de volgende alternatieven te beschrijven:

- de voorgenomen activiteit;
- het nulalternatief (huidige situatie en autonome ontwikkeling);
- het meest milieuvriendelijke alternatief.

3.2 Voorgenomen activiteit

In de startnotitie wordt aangegeven dat ruimte moet worden gereserveerd voor de volgende elementen:

- *aanleg van een meer met een omvang van circa 800 hectare*; waterpeilen NAP -1.35 meter (westelijk deel) respectievelijk NAP + 0.45 meter (oostelijk deel); De functie en omvang van het meer dient te worden onderbouwd;
- *bouw van maximaal 1.800 woningen voor de eerste 10 jaar*; Onderbouwing met woonbehoeftecijfers vanuit de streek zelf als voor de aanvullende groepen per wooncategorie opgesplitst is nodig, vooral een overzicht van de woonbehoefte voor woningen aan het water is nuttig;
- *aanleg van een 'groen' bedrijventerrein* met goede aansluiting op de A7, onderbouwing van de behoefte is nodig;
- *realisatie van recreatieve voorzieningen* zoals:
 - . campings;
 - . dagrecreatieve voorzieningen (waaronder strand en surfvoorzieningen);
 - . aanleg jachthaven/aanlegfaciliteiten;

- . hotelaccomodatie;
- een overzicht is nodig van te verwachten bezoekersaantallen: waar komen de recreanten vandaan en met welke vervoermiddelen (auto, fiets, openbaar vervoer en boot);
- *aanleg natuur, invulling van EHS* (w.o natuurbos, verbindingzones, natuurlijke oevers);
- *aanleg bos met een omvang van maximaal 300 hectare*;
- *aanleg ontsluiting*:
 - . op- en afritten (lokaal niveau);
 - . hoofd- en woonwegen;
 - . geluidswal langs A7;
 - . water: vaarverbindingen via Nieuwe Kanaal (Hondshalstermeer - Damsterdiepcircuit) en via nieuwe ontsluiting naar Winschoterdiep (Oost-Groninger vaarcircuit) of Termunterzijldiep - Winschoterdiep - Blauwe Stad.

In het MER zal duidelijk gemaakt moeten worden:

- welke elementen bij de inrichting van het gebied gelden als 'harde' randvoorwaarden, dat wil zeggen die elementen die niet gewijzigd kunnen worden; wat is de precieze begrenzing en het benodigde oppervlakte per element;
- welke elementen als (variabele) bouwstenen kunnen worden gebruikt bij het opstellen van alternatieven;
- welke relaties bestaan tussen de verschillende onderdelen; welke onderdelen hebben een versterkende invloed op elkaar en welke onderdelen conflicteren?

Uit de analyse van het programma van eisen aan de hand van deze vragen moet duidelijk gemaakt worden wat de bandbreedte is voor de verschillende elementen. Hierbij gaat het niet alleen om de activiteiten die de initiatiefnemer zich heeft voorgenomen maar eveneens om initiatieven uit 'de markt' die als gevolg van de veranderende omgevingsfactoren worden aangetrokken.

Per element dient te worden ingegaan op de volgende zaken:

1. Basisstructuur en bouwstenen:

- locatie, oppervlakte en eigenschappen van het te realiseren element;
- benutting huidige structuurkenmerken (hoogteverschillen, bestaande bebouwing, infrastructuur, ruimtelijke karakteristieken) en aansluiting bij aanwezige functies in de omgeving (infrastructuur, woon-, landbouw-, recreatie- en natuurfuncties);
- bijdrage van ieder element aan het verwezenlijken van de doelen.

Specifiek per element

- **aanleg meer;**
 - . benodigde omvang van het meer in relatie tot recreatie- en natuurdoel;
 - . gesloten grondbalans (inzicht in kwaliteit en afzetmogelijkheid van ophoogzand), toekomstig reliëf;
 - . in te stellen minimale en maximale waterpeilen;
 - . ingrepen in waterhuishouding (grond- en oppervlaktewater) gewenste hoeveelheid gebiedsvreemd of gebiedseigenwater, type waterbodems, en dergelijke;

- . verwachte kwaliteit oppervlaktewater, volgens welk waterkwaliteitsmodel berekend, in verband met verwachte nutriëntenbalans;
- . aanleg van dijken (hoogten, veiligheidsmarges mede rekening houdend met de voorziene bodemdaling);
- **recreatie:**
 - . benodigde omvang en welke soorten activiteiten in relatie tot aanleg meer (diepten, waterkwaliteit, aanvullende voorzieningen), natuurdoel en leefbaarheidsdoelstelling;
 - . welke voorzieningen zijn nodig (campings, jachthaven, hotel, recreatiewoningen);
 - welke milieuvoorzieningen zijn hierbij nodig, riolering, geluidsbescherming;
 - . verwachte mobiliteit(vervoermiddelenkeuze) en waar vandaan?
- **woningbouw:**
 - . categorieën en dichtheden, benodigd voor financiële draagvlak van het voornemen;
 - . type woningen (tijdelijk of permanent bewoond);
 - . ruimte voor aanvullende bouwbehoefte.
- **bedrijventerrein**
 - . type bedrijvigheid (welke categorieën);
 - . werkgelegenheid.
- **natuur**
 - . omvang en natuurdoeltypen;
 - . (on)mogelijkheden voor verweving met andere ruimtegebruiksvormen;
 - . aansluiting van natuur op en benutting van de ecologische potenties in het gebied.
- **bos**
 - omvang bos aan te leggen door initiatiefnemer;
 - ruimte voor bosaanleg door particuliere grondgebruikers;
 - welke bostypen en boomsoorten.

2. Wijze van afgraven en aanleggen

Varianten met betrekking tot de uitvoeringsaspecten:

- wijze van afgraven
 - . methode van baggeren of afgraven;
 - . grondverzet (energie brandstof en emissies);
 - . grondbalans en -transport;
 - . omvang, hoogte en duur van gronddepots;
 - . waterhuishouding;
 - . geluidhinder;
 - . verkeersbelasting.
- wijze van aanleggen
 - . methoden;
 - . toepassing van milieuvriendelijke/duurzame bouwtechnieken;
 - . periode van realisering;
 - . geluidhinder;
 - . verkeersbelasting.

3. Fasering

Gezien de grote ingreep in het gebied is het van belang aan te geven welke de fasering (ook in de tijd) is van de realisatie van de verschillende elementen van het plan. Vanwege de continuïteit en de publiek-private financiering van verschillende elementen van het totaalplan, is het van belang aan te geven hoe de realisatie van de verschillende elementen afhankelijk is of samenhangt met die van andere elementen. Als voorbeeld kan dienen de relatie tussen het realiseren van woningen en de elementen van het plan. Zijn er afgeronde onderdelen te onderscheiden?

4. Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen. De mogelijkheden kunnen worden aangegeven om door middel van de aanleg van het meer compensatie te bieden voor 'natte natuur' die elders verloren gaat als gevolg van effecten van bodemdaling door gaswinning en de rol die het meer kan spelen in relatie tot de verdrogingsbestrijding van de omliggende natuurgebieden ⁷⁾.

3.2.1

Nulalternatief

Een gedegen beschrijving van het nulalternatief is van belang teneinde de milieugevolgen en de duurzaamheid van de voorgenomen ingrepen op waarde te kunnen schatten. Een beschrijving van autonome ontwikkeling is daarbij van belang, bijvoorbeeld een voortzetting van de huidige ontwikkeling met braakligging kan vanuit natuurontwikkeling een interessante optie zijn. Daarnaast ontstaan misschien ook mogelijkheden voor (natuur)recreatie in combinatie met nieuwe landbouweconomische perspectieven buiten het plangebied in Oldambt. Eventueel kan hiervoor een nulplusalternatief worden ontwikkeld.

Het moet daarom als een volwaardig alternatief worden beschreven. De milieugevolgen van het nulalternatief dienen tevens als referentie bij de vergelijking van alternatieven op milieugevolgen.

3.2.2

Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- realistisch zijn, dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de initiatiefnemer, alsmede binnen zijn of haar competentie liggen;
- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu.

De Commissie adviseert bij het ontwikkelen van het mma een 'actieve' aanpak te volgen. Hiermee wordt bedoeld, dat toepassing van de beste bestaande mogelijkheden voor milieubescherming en -verbetering bij de ontwikkeling van dit alternatief als uitgangspunt wordt genomen. Indien er echter argumenten zijn op grond waarvan deze aanpak niet mogelijk is, kan ook gekozen worden voor

7 Zie ook inspraakreactie van Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, directie Noord-Nederland.

de 'passieve' aanpak, waarbij na analyse van de milieueffecten van alternatieven of varianten het alternatief met de minst nadelige milieueffecten tot mma wordt benoemd.

In het mma zullen de milieudoelen (duurzaamheid, natuurdoeltypen en waterhuishouding) van het voornemen optimaal tot zijn recht moeten komen.

Behalve het scheppen van condities voor de realisering van de voorgenomen ingrepen van de initiatiefnemer ligt het ook binnen de competentie van de initiatiefnemer te bepalen in welke mate en waar supplementaire particuliere initiatieven kunnen worden gehonoreerd. Deze kunnen het economische aspect van de leefbaarheid gunstig beïnvloeden, maar hebben wellicht negatieve milieugevolgen. In het mma zal derhalve rekening moeten worden gehouden met de mate waarin ruimte wordt geboden aan dergelijke supplementaire ontwikkelingen.

4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN MILIEUGEVOLGEN

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling van het milieu dienen zodanig te worden beschreven dat door vergelijking de gevolgen van de alternatieven en varianten beschreven kunnen worden.

Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu (bijvoorbeeld de bodemdaling als gevolg van gaswinning en de veranderingen in het agrarisch gebruik), zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. Hierbij kan worden gedacht aan innovaties in de landbouw met regionaal-economisch positieve effecten in combinatie met verbreding van de agrarische plattelandseconomie en de realisering van beleid van Rijk, Provincie en Gemeenten (eventueel met Europese financiering) ten aanzien van toeristische innovatie, natuurbeleid, bosbouwbeleid, milieubeleid en waterhuishoudingsbeleid.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de locatie en haar omgeving, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (lucht, bodem, water, enzovoort) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten.

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- Bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid.
- Per milieugevolg moet worden beschreven of het omkeerbaar is.
- Naast negatieve effecten moet ook aan positieve effecten aandacht worden besteed (bijvoorbeeld vergroting van de retentie van gebiedseigen water, tegengaan van verdroging, minder eutrofiëring, verbetering van de landschappelijke kwaliteit, de ontwikkeling van de EHS, nieuwe natuur: rietlanden en trekvogels).
- Expliciet dient te worden ingegaan op cumulatie van effecten. Bijvoorbeeld de cumulatie van verschillende vormen van recreatief gebruik en de effecten daarvan op het realiseren van bepaalde natuurdoeltypen.
- Behalve directe effecten moeten ook afgeleide effecten worden beschreven zoals de intensivering van verkeer- en vervoersstromen op regionaal en boven-regionaal niveau en de invloed daarvan op energiegebruik.
- Bij onzekerheden over het wel of niet optreden van effecten moet een betrouwbaarheidsanalyse worden uitgevoerd of een 'worst case scenario' worden gebruikt.
- Onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld.
- De manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal.
- Vooral aandacht moet besteed worden aan die effecten die per alternatief of variant verschillen of die welke de gestelde normen (bijna) overschrijden.
- Bij de beschrijving dienen de gevolgen van de aanlegfase en de gebruiksfase te worden betrokken.
- Minder gangbare voorspellingsmethoden moeten worden gemotiveerd.
- De samenhang tussen milieugevolgen moet worden beschreven.

Het is de bedoeling dat in het MER de geschiktheid van het gebied wordt vastgesteld voor de beoogde functies. Dit dient te gebeuren met behulp van een analyse van de milieuinformatie over de bestaande toestand en een voorspelling van de milieugevolgen voor de onderdelen beschreven in onderstaande paragrafen. De mate van detail moet worden afgestemd op de gewenste functietoekenning in het gebied.

4.1 Bodem

Ten behoeve van het creëren van een meer zullen hoeveelheden bodemmateriaal worden afgegraven, vervoerd en gestort. Voor een beoordeling van de milieueffecten van deze activiteiten zal het MER hiervan een helder overzicht moeten presenteren. Daarbij zal aandacht moeten worden besteed aan de volgende aspecten (onder andere via weergave op kaarten en profielen);

- geschiktheid van bodem voor diverse activiteiten zoals woningbouw, recreatie en natuurontwikkeling;

- de veranderingen in maaiveldligging en de ruimtelijke dimensies van afgravingen en stortingen van grond;
- de veranderingen in samenstelling van de grond op de verschillende locaties (zand, klei, veen);
- veranderingen in de doorlatendheid van de ondergrond voor water op de verschillende locaties;
- veranderingen in de bescherming van de ondergrond tegen vervuiling door ofwel het verwijderen van de bovengrond ofwel het storten van grond elders;
- de kwaliteit van de grond in relatie tot de streef- en interventiewaarden van de Wet bodembescherming;
- uitsplitsing van volumen grond welke wordt afgegraven, getransporteerd, verwerkt en gestort (grondbalans);
- eventuele sedimentatie van (vervuild) slib op de bodem van het toekomstige meer.

4.2 Water

4.2.1 **Waterkwantiteit**

Beschrijf de effecten op:

- stromingsrichtingen, peilbeheer en verbindingen van het oppervlaktewater;
- de richting van regionale en lokale grondwaterstromingen;
- de begrenzing van infiltratie- en kwelgebieden en van de aanwezige grondwatersystemen;
- de hoeveelheden infiltratie van oppervlaktewater of kwel van grondwater (orde van grootte);
- de grondwatertrappen en de te verwachten stijging of daling van de grondwaterspiegel in het projectgebied en daaromheen (gemiddeld en in winter en zomer);
- bestaande of geplande waterwinningen en waterlozingen;
- bestaande en toekomstige functies in en rond het projectgebied als gevolg van wijzigingen in waterstanden en -stromingen (landbouw, waterwinning, recreatie, natuur en dergelijke)

4.2.2 **Waterkwaliteit**

Beschrijf de effecten op:

- te verwachten toekomstige kwaliteit van het oppervlaktewater (macro-ionen, nutriënten, microverontreinigingen) in de verschillende deelgebieden en de bruikbaarheid van het water voor de verschillende sectoren (recreatie, natuur, drinkwaterwinning en dergelijke), beschrijf het verloop van de kwaliteit gedurende het jaar;
- factoren welke sturend zullen zijn voor de waterkwaliteit (nutriëntenbalans) in het meer (lokale bronnen van vervuiling, kwaliteit aanvoerwater, interne eutrofiëring, slib, beheer);
- effecten op de kwaliteit van het grondwater in de verschillende deelgebieden en/of grondwatersystemen, met name in relatie tot natuur en drinkwaterwinning;

- hoe wordt de waterkwaliteit door de bodem beïnvloed, wat zijn de verwachte planktondichtheden in relatie tot doorzicht;
- de verwachte waterplantengroei en vispopulatie in relatie tot de gewenste functies.

4.3 Natuur

Beschrijf:

- verdwijnen en ontstaan van natuurgebieden en flora en fauna door de bestemmingsverandering of indirect als gevolg van een mogelijke verandering in het grondwater en benutten en veranderen van de bodem en grond- en oppervlaktewatersysteem;
- beïnvloeding van de (landschaps-)ecologische relaties met het omringende gebied en de positieve en negatieve gevolgen hiervan;
- (positieve en negatieve) effecten voor de natuur door de aanleg van het meer, de ecologische hoofdstructuur en het bos.

4.4 Landschap

Ten behoeve van de beoordeling van de landschappelijke kwaliteiten van de alternatieven en de cultuurhistorische effecten⁸] ervan moeten de volgende effecten worden beschreven:

- de mate waarin met de ruimtelijke configuratie van de planelementen wordt ingespeeld op de aanwezige landschapsstructuur;
- de mate waarin de visueel-ruimtelijke karakteristiek van het landschap op het niveau van het plangebied en studiegebied wordt veranderd, waarbij de herkenbaarheid van de landschappelijke hoofdstructuur van het studiegebied een belangrijk criterium is;
- verandering in hoeveelheid en kwaliteit van landschapselementen;
- verlies, behoud of versterking van cultuurhistorisch, aardwetenschappelijke, archeologisch en/of visueel-ruimtelijk waardevolle elementen en patronen.

4.5 Woon- en leefmilieu

Verkeer en geluid

Voor elk alternatief of variant dient te worden aangegeven:

- verkeers- en geluidsbelasting bestaande capaciteit weginfrastructuur en benodigde nieuwe infrastructuur;
- geluidsbelasting van afgraven en aanleggen op omwonenden, indien relevant dienen geluidcontouren worden aangegeven.

⁸ Zie inspraakreactie van de Rijksdienst voor Monumentenzorg die voor het gebied samen met de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek een cultuurhistorische verkenning heeft gemaakt.

Volksgezondheid

Zijn er effecten te verwachten op de volksgezondheid in verband met mogelijke blauwwierontwikkeling en botulisme in het gebied?

4.6 Duurzaamheidsaspecten

De ontwikkelde alternatieven (en varianten) dienen te worden vergeleken wat betreft:

- **energie**
hoeveelheid benodigde energie (als gevolg van grootschalige graaf- en transportwerkzaamheden) in de inrichtingsfase en in de exploitatiefase (verpompen van water; informatie dient afgezet te worden tegen bijvoorbeeld jaarlijks huishoudelijk energie gebruik van Winschoten;
- **grondstoffen**
alternatieven en varianten dienen vergeleken te worden op:
 - . voldoen aan wensen voor een grondbalans;
 - . mogelijkheden voor nuttig (her)gebruik van ontgraven grond;
 - . mogelijkheden voor handhaven bestaande bebouwing;
 - . mogelijkheden voor beperking materiaalgebruik;
- **water**
het overheidsstreven is te komen tot een reductie in het grondwatergebruik en het voorkomen van vervuiling van oppervlaktewater;

5. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie(s) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

6. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

7. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Gedeputeerde Staten moeten bij het besluit aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat

Provinciale Staten van de provincie Groningen in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geven, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

8. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdttekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;

- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

9. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor het milieueffectrapport
Streekplanuitwerking
"Blauwe Stad" Groningen

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 1 mei 1997 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

provincie groningen

dienst ruimte en milieu

877-1

Bezoekadres:
St. Jansstraat 4
Alg. tel. 050-3164911

Postbus 630
9700 AP Groningen
Fax 050-3164632/3164639
Correspondentie uitsluitend richten aan het
postadres

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen :	INGEKOMEN - 2 MEI 1997
nummer :	585 - 97
dossier :	877-1 t/m 3 [5x]
kopie naar :	4/mr/3/bib/isecc

21/97 3 extra ex.
aangevraagd

Commissie voor de m.e.r.
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Nr. 97/06269c, RMT

Groningen, 1 mei 1997

Behandeld door: H.R. Roelofs
Telefoonnummer: 050-3164090

Bijlage(n) : 10

Antwoord op:

Onderwerp : M.e.r.: Streekplanuitwerking
Blauwe Stad; terinzagelegging
startnotitie

In het in 1994 vastgestelde Streekplan is de Streekplanuitwerking "Blauwe Stad" aangekondigd. Het gaat daarbij om het realiseren van een nieuw merengebied met woon-, natuur- en recreatiefuncties.

In verband met dit m.e.r.-plichtige voornemen doen wij u hierbij in vijfvoud toekomen de onlangs vastgestelde startnotitie Streekplanuitwerking "Blauwe Stad".

Met de publicatie van het voornemen d.d. 2 mei 1997 in de Staatscourant en in de regionale huis-aan-huis- en dagbladen start de procedure in het kader van milieu-effectrapportage.

Tevens doen wij u hierbij vijf exemplaren van de kennisgeving toekomen.

Voordat het milieu-effectrapport kan worden opgesteld dient ons college, als bevoegd gezag ingevolge de Wet op de Ruimtelijke Ordening richtlijnen vast te stellen, waaraan de inhoud van het milieu-effectrapport moet voldoen.

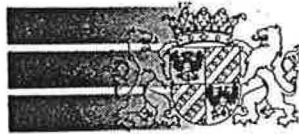
Gaarne zien wij uw advies inzake de vast te stellen richtlijnen voor 8 juli 1997 tegemoet.

Gedeputeerde Staten der
provincie Groningen;
namens deze,

drs. H. Sieben
hoofd bureau Milieuzorg en Toezicht

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 84 d.d. 2 mei 1997

provincie groningen

kennisgeving milieu-effectrapportage ten behoefte van streekplan- uitwerking "blauwe stad"

Gedeputeerde staten van de provincie Groningen zijn voornemens in het kader van de Streekplanuitwerking "Blauwe Stad" een nieuw merengebied met woon-, natuur- en recreatiefuncties te realiseren. Het m.e.r.-plichtige besluit is de Streekplanuitwerking op basis van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Het bevoegd gezag in het kader van de Streekplanuitwerking is Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen.

Procedure.

Voordat de Streekplanuitwerking kan worden vastgesteld moeten de effecten van de voorgenomen activiteit op het milieu in een milieu-effectrapport (MER) worden onderzocht. Dit MER zal worden opgesteld door Gedeputeerde staten van Groningen.

De wettelijke procedure is gestart met de bekendmaking van de startnotitie. In de startnotitie is een globale aanduiding van de aard en de gevolgen voor het milieu gegeven.

Voordat het MER kan worden opgesteld stellen Gedeputeerde Staten van Groningen richtlijnen vast waaraan de inhoud van het MER moet voldoen.

Ten behoeve van het opstellen van deze richtlijnen is inspraak mogelijk.

Terinzagelegging.

De startnotitie ligt vanaf 6 mei 1997 tot en met 3 juni 1997 tijdens kantooruren ter inzage bij de provincie Groningen, dienst Ruimte en Milieu, St. Jansstraat 4 (kamer D103) te Groningen en op de gemeentehuizen van de gemeenten Winschoten, Scheemda en Reiderland.

Inspraak.

Opmerkingen met betrekking tot de te geven richtlijnen kunnen tot en met 3 juni 1997 schriftelijk worden ingebracht bij Gedeputeerde staten van Groningen p/a Dienst Ruimte en Milieu, postbus 630, 9700 AP te Groningen.

Inlichtingen.

Voor informatie kunt u zich wenden tot dhr. H.R. Roelofs, tel. 050-3164090.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Provincie Groningen, dienst Ruimte en Milieu

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen

Besluit: Vaststelling uitwerking van het streekplan "Blauwe Stad".

Categorie Besluit m.e.r.: C15.3

Activiteit: Het aanleggen van een meer van ongeveer 800 hectare. Het voornemen betreft tevens het realiseren van nieuwe woon-, werk- en recreatiemilieus en het verbeteren van het bestaande stedelijke gebied.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 2 mei 1997

richtlijnenadvies uitgebracht: 16 september 1997

Bijzonderheden: Omdat het voornemen met elkaar samenhangende activiteiten bevat is gekozen voor de opstelling van een integraal MER.

Samenstelling van de werkgroep:

ing. J.A.G.W. Droogers

ing. D. Hamhuis

dr. J.T. Meulemans

dr. P.P. Schot

ir. M.M.U. van Dis (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: drs. V.C.F. Tersteeg.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	970528	Milieufederatie Groningen	Groningen	970620
2.	970602	Nederlandse Aardolie Maatschappij	Hoogezand	970620
3.	970603	Directoraat Generaal Rijkswaterstaat	Leeuwarden	970620
4.	970602	Stichting het Groninger Landschap	Groningen	970620
5.	970527	Waterschap Dollardzijlvest	Wedde	970620
6.	970609	Ministerie van landbouw, natuurbe- heer en visserij	Groningen	970620
7.	970703	Rijksdienst voor de monumentenzorg	Zeist	970704